

DUMINICA UNIVERSALĂ

Romancierul Ionel Teodoreanu

St. Dimitrescu

Romantism

Ne ferim din ce în ce mai tare de această vorbă: romantism, ca și cum ea ar conține un senz inferior sau, în orice caz, compromițător. Chiar în vorbirea obișnuită tindem a categorisi de „romantism“ acele acțiuni lipsite de bază reală. Expresiunea mai slujește și ca un peiorativ pentru unele acțiuni care presupun îndrăzneală de concepție. Cutare individ, care îndrăznește a avea o viziune mai personală sau mai neobișnuită, despre unele lucruri ale vieții e lesne calificat de „romantic“. Astfel utilizată, noțiunea, pe lângă banalizare, e supusă și unei deprecierei, credem, cu totul nejustificată.

Romantism, în definitiv, nu e alta decât fireasca tendință a omului de a se desipi, pentru o clipă măcar, din cleiul globitor al zilei. O evadare din cușca nemiloasă a pământului de pământ, spre un orizont, poate ireal — și totuși plin de „realitatea“ năzuinței omenești însăși.

Luând gama policromă a sufletului insului, prins în diversele jocuri ale miliardelor de combinațiuni, dela naștere până la ultima clipă a crepusculului, suntem robii benevoli ai romantismului.

Copilul care așteaptă dela jucăriile dăruite fărăna de mulțumire, care-l ridică cu totul din lumea „reală“, ducându-l într-o lume de fantasmagorii dragi până la nesfârșit; tânărul care se desface, prin splendida iluzionare a iubirei, de pământul detestat al cotidianei viețuiri, și pornește, vijelios, spre țara minunatelor povestiri; părinții strânși în jurul vetrei din cămin, robi ai unor visuri în care copiii mărunți de acum, sunt „Feții frumoși“ și „Cosânzenile“ de mâine. — ar istul, sub protejele lui forme, care, evadat din „promiscuitate“, se înalță mândru de sine, cu atât mai sus cu cât mai mare îi este desgustul de contingentele „realității“; — omul de știință care, care abandonând desăvârșit „mărunțișurile“ vieții, se retrage într-o viață specială căutând a pipăi misterele și a prinde fărâmele de adevăr; — omul

politic, în cel mai înalt și demn grad, care, părăsind realitățile sociale luate în considerare, se varsă, tot, în abisurile visului pentru binele obștesc; — omul cultural, care, prin definiție, nu trăește în epoca lui, ci o anticipează pe cea viitoare, prin graiul lui înaripat și prin fapta lui de apostol: — credinciosul, care rupând cu nepăsare legăturile care-l țin sclav veacului, se avântă în miraculoasa infinitate luminoasă, — toți aceștia ce fac, în realitate, de cât „romantism“, adică își afirmă năzuința, ca, măcar temporar, să se rupă de ceva care li se pare aspru, arid, antipatic, — și să se strămute în altă spiritualitate mai simpatcă, mai succulentă, mai blajină?!...

Până și negativii vieții: bețivii, morfinomanii, cocainomanii, în formele lor mai „superioare“, ce fac prin ingurgitarea otrăvei, decât că-și arată limpede năzuința de a se rupe din cătușa unei stări, care presupune oboseală, plictiseală, suferință, — deci, niște romantici și ei?!

Cugetarea și simțirea omului, sunt, prin firea lor, romantice. Omul năzuește neconținut spre o formă ideală, pe care sau n'a avut-o niciodată, cum susțin necredincioșii, — s'au a avut-o și a pierdut-o, prin însușirea păcatului, cum susțin credincioșii. Oricum, *omul vrea totdeauna altăceva*, — ceea ce e esențial romantismului.

Viața e frumoasă și demnă de a fi trăită, tocmai prin puțința pe care ea însăși ne-o dă, de a o visa mai bună, mai frumoasă, mai esențială, de cât e în clipa când o trăim.

Viața e romantică prin esența și dăinuirea ei. De n'ar fi așa, viețuirea umană pe acest trudnic și trudit pământ, ar fi un ilogism fioros, — o alcătuire intru totul diabolică și perfect arbitrară.

Printre altele, romantismul e puterea care sparge mereu carapacele în care realitatea vrea să ne subjuge deschizându-ne neconținut perspective infinite.

Romantismul e chiar anticiparea vieții viitoare.

Părintele Volocan are un proces

Părintele Volocan este un munte de om. Nalt, nu prea gras, dar bine clădit. Când intră în casă, oricâtă înălțime ar avea ușa, trebuie să se 'ndoae. Iar când, ajuns în mijlocul odăiei pune, după un obicei de care nu se poate desbara, mâinile în șolduri, pare o stâncă. Poartă barbă roșcată, și rară. Părul strâns într'o găță groasă esă mereu de sub antereu și-i bate spatele, ca o coadă. Părintele este un om tare mulțămît; are parohie bună, gospodărie frumoasă, copiii toți la casa lor... Numai de-un singur lucru n'a fost mulțămît în viață: de nume. Il cheamă Doremidont, iar pe răposatul taică-său îl chema Leonte — „așa că îți închipui matale cum umblă limba, după mai multe pahare de vin, când sunt chemat: Doremidont Leontievici“.

O singură patimă are părintele Volocan: să iasă la gară la cele două trenuri care trec și să 'ntorc de la Bălți. Și nu să poate ca, măcar la unul din trenuri, să nu dea peste un cunoscut și să-l eie, vrea nu vrea, acasă. Atunci nespūsă bucurie simte când aude cârâind puii, și-l vede pe Moș Alexei luând-o spre Prut cu crâșnicu 'n spate.

Satu Petrești, parohia părintelui Volocan, așezat pe malul Prutului între livezi și vii, e cam la 1 km. departe de gară: un vagon, rămas de la o deraere, așezat pe niște butuci, condusă de-un șef care n'are altă însărcinare decât să se primble, zece-douăzeci de pași prin fața vagoanelor în minunta cât stă trenul.

De două ori pe zi părintele strigă din cerdac: Gata pentru *stanție*, măi Vanea? Și hargatul pornește cu trăsura spre haltă, trăsura trasă vara de un cal alb pentruca să nu să cunoască părul năpârlit, pe reverenda albă a părintelui. Iarna, pentru aceleiași bine chibzuite motive, să 'nhamă un cal negru.

Până la gară părintele Volocan merge pe jos „să-și mai desmorțească ciolanele“. Trăsura e pentru prietenul care poate fi găsit.

Cunoșteam de mult pe părintele Doremidont. Ba la un Crăciun și la un hram, de *pocroave*, petrecusem minunat în casa sfinției sale, între preoți și *matiuște* frumoase și vorbărețe.

Acum, mi s'a întâmplat un lucru care țin să-l povestesc. Mă 'ntorceam într'o Marți de la Bălți unde avusesem un proces. Trebuia la unu să fiu numai decât la Iași c'aveam la *curte* un alt proces însămnat.

Eram singur într'un compartiment. Am deschis fereastra și m-am întins pe canapea. De pe ogoare dimineața de Mai aducea mirezme. Era o liniște de miez de noapte. După ce m-am uitat pe-un ziar de dimineață, am adormit. M'a trezit într'un târziu izbitura ușei. Era părintele Volocan Umblând din compartiment în compartiment, a dat peste mine.

— Hai jos repede, domnule avocat, că pleacă trenu.

Apoi, scoțând capul pe fereastră, răcni: săfule nu-ida încă drumu...

— Bună ziua părinte; unde te duci?

— Mă rog matale s'o lași amu cu bună ziua. Dă-te răpede jos și-i merge până la mine.

— Nu se poate părinte Doremidont, trebuie să fiu la Iași numai decât; la unu am proces la Curte.

— Trebuie să rămâi pân' la cellalt tren măcar. Să vede că Dumnezeu te-a scos în cale. Mi s'a 'ntâmplat o mare primejdie și numai dumneata poți să mă scapi... Aud?..

Părintele era agitat. După față se cunoștea că-l chinuește o mare supărare.

Șeful vagonului deraiat dădu semnalul, în timp ce părintele îmi înșfăcă geamantanul iar cu dreapta, cât o labă de urs, mă apucă și mă trase afară. Ca și cum ar fi fost înțeleși, șeful luă geamandanul iar părintele mă prinse 'n brațe, coborându-mă pe *peronul* unde doi salcâmi uscați să prăjiau la soare. Cu toate svârcolirile mele, n'a fost chip să scap. Trenul plecă. Și-am rămas roș de supărare în fața părintelui și-a șefului, un om scurt, pântecos, cărn, vorbind fărânit.

— Cum să poate să mă lași dumneata la nenorocire, domnule Stoian? Asta să cheamă la dumneata prietenie?

Eu crăpam de mânie.

— Una ca asta nu se face, părinte. Ți-am spus că la unu am un proces. E vorba de-o moșie; dacă nu-s prezent pierd 200 de hectare.

Cucoane Costache, da' pe mine să poate să mă lași la nevoe? Adicătelea eu nu fac 200 de hectare? Aud?

Mă știi, părinte, nu-mi place să-mi calc cuvântul. Sunt angajat într'un proces, trebuie să-l apăr numai decât.

— Și pe mine să mă lași ca pe-un dușman... Aud?

— Ori și ce-ar fi părinte, prieteni suntem, prieteni rămânem, da' ai să mă ierți.

Nu pot să rămân. Las geamandanul și o iau pe jos până la Ungheni. Ce-avem acuma? zece ceasuri, la Ungheni prind eu o mașină, da' la tribunal trebuie să fiu număi decât: nu-mi p'ace să-mi calc cuvântul.

Șeful s'apropie de mine, parcă să mă 'mpingă la drum cu pântecel.

— Cucoane, amu avem zăce. La două trece 425 de marfă, te sui eu pe mașină și la trii ești în Eși,

Părintele Volocan avu o idee care mă mai liniști.

— Ascultă, Pantelei Nicolaevici, dacă dumneata vrei să-l servești cu adevărat pe Cuconu Costache, apoi să faci așa cum te-oiu învăța eu. Sună la Ungheni și roagă pe șefu de-acolo să vorbească la telefon la Conu Costache Stoian acasă, să spue secretarului dumnisale să fie la unu la Curte și să-l roage pe președinte să lase procesu la urmă. Ii bine așa, Cucoane Costache? Aud?

De cum începuse părintele să-i vorbiască șefului, am înțeles ce gând are. Imi făceam socoteală. La Curte de obicei procesele încep pe la două. Dacă-mi lasă procesul la urmă, îi vine rândul pe la cincisprezece. Mai mult de-un ceas jumătate trenu de marfă nu face pân' la Iași. Cobor la Nicolina, iau o trăsură și la patru fără ceva sunt la Curte.

Am prins a zâmbi.

— Credeai c'am să te las așa? Eu nu știu că ești un om care nu-ți place să-ți calci cuvântul? vorbi, înveselit, părintele. „Da' nici pe mine nu puteai să mă lași așa, la aman... Aud?”

— Mă rog, dar ce ți s'a întâmplat părinte Doremidont?

— Las' că ți-oiu povesti eu, a'nun numai să dau geamandanu lui Vanea să-l pue 'n *faiton* și noi s'o luăm pe jos, ne mai desmormim ciolanele.

— Și ne facem poftă și de mâncare, fârnâi șeful, apropiindu-se asudat și gâfâind. S'a făcut. Puteți să n'aveți nici o grijă. La 14, 425 intră 'n stație, la 15 și 15 sunteți la Iași..“

Am pornit tus-trei, pe marginea drumului, pe lângă ogoarele scaldate 'n lumină. În grâne macii aprinseseră candelile roșii. Pe margine, în iarbă, flori galbene ca niște lumânărele. O boare călduță aducea parfum de Mai. De undeva venia miros de viță de vie înflorită.

— Părinte Volocan, nu-mi spui ce-i cu durerea sființei tale?

— Una ca aiasta, domnule avocat, nu pot să ți-o spun pe drum. Dar ceia ce pot să-ți mărturisesc că numai Dumnezeu a făcut să te 'ntâlnesc. Numai dumneata mă poți scăpa.

— Numai..., putu să rostiască șeful, obosit.

În cerdac, acasă, ne-am oprit să privim puțin. De după livezi eșia Prutul strălucind în soare. Câțiva plopini înălțau spre cer turnuri argintii.

— Peste apă, dealurile Moldovei scaldate 'n lumină. În ogradă curat și 'ngrijit, ca la un bun gospodar. Un *sâsâiac* sta să-i plesniască pântecul plin cu popușoi.

Moș Alexei intră pe poartă cu traista plină de crap. Din cuhnea de vară eși coana preoteasă și luă traista în primire.

— Ce mai borș, vorbi șeful, pân' la 14 avem toată vremea...

— Fiți buni mă rog și-ți pofti în casă, făcu părintele, cam frige soarele.

În odaie răcoare și miros de scoarțe. Spre răsărit, în părete, icoane în fața cărora arde candela. Perdeluțe albe lasă să se cearnă lumina.

În scaune largi, de pae, am luat loc. Părintele ieși și numai decât am auzit cârâind niște pui. Când m'am uitat pe fereastră, Moș Alexei le făcuse felul. Apoi coana preoteasă veni veselă și să grăbi s'aștearnă o față de masă și s'aducă o gustare, „până una-alta“.

— Îți pofti și-ți *zacusi* oleacă, ne 'ndemnă părintele, până ce *mătiușca* a găti ceva cald. Și ni-ți crede, ca la un ceas ca aista?

Părintele scoase de sub pat, de la răcoare, o roată

de colac și-o tăe felii—felii. Dintr'o *comnătă* mică, preoteasa aduse niște saramură de crap „rămasă de eri“.

— De-amu, dumneata, matiușcă, n'ai ce mai căuta pe-aici. Vezi-ți de treabă la cuhne, — aud? Și adă-ți aminte că lui Cuconu Costache îi place borșu mai acru. Aud?

— Acu părinte Doremidont Leontievici dumneata să ai grijă de ce-i mai principal, interveni șeful.

— Și mai repede, părinte, că mai avem trei ceasuri și știi că mie nu-mi place să-mi calc cuvântul.

Părintele n'așteptă să termin și eși ca să se 'ntoarcă cu două sticle: una cu *zubrovcă*, alta cu rachiu fabricat de coana preoteasă cu mirodenii. Trei pahare, de acele 12 la litru, să umplură și ciocnirăm.

Eu, până nu mănânc ceva, nu pot să beau și mai ales rachiu.

Părintele și cu șefu au dat paharele peste cap, nici nu s'au oțărât.

Am scos un crăpuștean, cu pielița arsă care dă un gust amarui. Părintele mă servi cu zamă în care plutiau semințe și coji roșii de ardei. Într'adevăr saramura era minunată și pipărată de 'ncepu părul să joace.

Părintele umplu cele două *stăcănele* ca să am cu cine ciocni. Când am gustat din *zubrovcă* mi-a ars limba și buzele.

Aista nu să gustă, coane Costache. Aista să ia așa, deodată. Și părintele îmi arată cum și șeful la fel, ca să observ mai bine. Am dat păhărelul dușcă și m'au lovit lacrimile iar pe gură îmi eșiau vâpăi. Tovarășii mei au început să râdă cu poftă.

— Îți pare matale că-i tare, da' nu-i tare, are numai 75. Ce zici, Pantelei Nicolaevici, amu nu mai poți be un rachiu cum să cade, de 95... Aud?

— Părinte Doremidont Leontievici să lăsăm pe domnu-advocat să bee din fabricația coanei matiuștei, avu bunătatea să mă ajute domnul șef.

Am mai servit un crăpușor. Rachiul era într'adevăr grozav de bun, dar tot tare.

După vreo trei pahare au început lucrurile din casă să capete culoare. Gustam din colacul de grâu amestecat cu sacară și din când în când întingeam în saramură. Nu-mi mai părea rachiul așa tare acum. Eu unu și nu plin, ei câte două de cap și pline — ochi.

— Părinte Volocan, ce durere spuneai că ai?

— Nu, părerea mea este ca asta să urmeze după borș, dădu ordin șeful. Ce te grăbești așa? 425 intră la 14; la 15 și 15, hai să spunem la 15,30 ești la tribunal;

— Pantelei Nicolaevici are dreptate. Pe inima goală nu putem sta de vorbă. Aud?

Și ca să 'nvăliască inima, părintele umplu paharele pe care le-am deșertat cu grabă.

Era cald. Prin fereștile deschise venia primăvara. Într'un tei, în colțul casei, albinele aninau, de flori, zumzetul lor.

Dinspre Prut adia o boare fină. Răurusca abia dezmerda cerdacul. Plopii, în soare, tremurau frunzele: palme mici, aplaudând.

Când părintele Volocan se duse după o altă sticlă cu zubrovcă, coana preoteasă ne pofti în cealaltă odă, peste sală. Ne-am așezat împrejurul mesei de pe care borșul de pește înălța aburi mirositori.

Mămăliguța caldă zâmbia alături de castron. În solniță, în mijlocul sărei, înfipti ardei verzi.

Tae mata întâi *hardei*, mă sfătui șeful. Pe urmă scoți borș.

Am avut totdeauna o mare slăbiciune pentru borșul de crap, cu mămăliguța caldă și-ardei, așa c'am mâncat cu mare poftă. Rachiul îmi deschisese foamea.

Toyarășii mei, dădură gata încă jumătate de sticlă. Apoi părintele aduse un *gânsac* cu vin tămâios și pahare mari.

— Ia'n să văd ce-ai să spui de vinu ista, *cocane* Costache. Aud?

— Să ne spui, fărnaș șeful.

— Strașnic, părinte Volocan. Cum îi untdelemnul.

Am mai scos câte-o farfurie de borș. Șeful mușca din ardei și sorbia zama. Se'nroșise, sfeclă și-i curgea sudoarea pe obraji. Părintele se chinuia cu-n cap de pește; pe barbă sticliau câteva fire de zamă.

Din când în când, ba șeful, ba părintele aplecau *gânsacul* cu vin umplând paharele. După ce mâncărăm borșul, părintele Volocan scoase o batistă uriașă, roșă, își șterse barba și mustățile, apoi obrazii aprinși. După aceia se așeză mai bine în scaunul care trosni sub atâta greutate.

— Amu să-ți spun eu matale ce-am pățit cu Afanase Bejenaru, că-l știi, acela a cărui fată o ținut-o nepotu-miu.

— O cunoaștem, vorbi și pentru mine, Pantelei Nicolaevici.

— Aud? Amu am să am un proces și de aceia vreau să vorbesc cu dumneata, coane Costache. Aud?

— Și ce-ai avut cu Bejenaru?

— Ce să am? Iaca sunt om trecut de 50 de ani da' eu n'am avut încă sfadă cu cineva.

— Nu, n'ai avut, întări șeful.

— Aud? Și iaca a trebuit s'o păfese cu Afanase Grigorci. Aud?

Ciocnirăm. Sticla să golise.

— Părinte Doremidont Leontievici, parcă mai aveai un *gânsac*.

— Dumneata, Pantelei Nicolaevici, ca la gară: vine trenu... pleacă trenu... Aud?

Când apărură părintele cu-n alt *galon* plin întră și coana preoteasă cu pui rumeniți pe țigla și cu miros de usturoi. Erau niște pui frageți de să le mănânci și oasele. Și mujdeiul le dădea un gust deosebit..

— Să gustăm întâi din vinu ista nou îndemnă părintele, *șeslă*, numai să-l gustați, Pe urmă, după ce-om mânca pușorii am să vă spun ce-am pățit cu b'estamatu cela de Bejenaru. Aud?

Mata, coane Costică, ai să-mi faci numai decât o *proșănié* la judecătorie, până nu mă dă el pe mine în judecată.

— Strașnic *șeslă*, părinte Dor'm'don', impleteci limba șeful gării după ce deșertă paharul.

— Intr'adevăr că-i minunat, vorbii și eu cu oare care greutate, scoțând ceasul și încercând să ghicesc ora.

— Să n'aveți nici o grijă, mă încurajă Pantelei Nicolaevici: 425 întră la 14. Pleacă 425? vine altu. Nu-i așa părinte Dor'm'don' Le'n'tvici?

— Aud? Chiar așa e. Nu vin tătarii ca să ne grăbim... Aud?

Simțiam cum mi se fac ochii mici. Și-o mo-

leșială'n trup, ca după o mare obosială. Deafară venia căldura, ca niște aburi de încrop.

— Să vă spun amu ce-am pățit cu ticălosu ceala de Bejenaru.

Ne'norceam împreună de la Ungheni. Cinstisem noi câte-un stacan, da' eram treji ca amu.

Șeful râde: „Curat ca amu...”

— Pe drum Afanase Grigorci începe vorba despre nepotu-miu. El una, eu una... În faiton la mine și'nca el cu gura!... Afanase Grigorci, îi spun eu, orice-a spune, fata dumitale-i vinovată. El răcnește la mine: hoț de popă, și ridică *bâtca* să mă loviască. Și de-o dată parcă m'a luminat Dumnezeu: am pus *puha* 'n faiton, i-am început unghiile'n gât și cu dreapta l'am miruit că numai văzut sub roțile faitonului... Aud?

Țăranca

Șt. Dimitrescu

— Părinte Dor'm'don' Leon'tei, glăsui pe nas șeful, noroc că te-o lum'nat 'mnezău... altfel tâlharu...

— Dumnezeu o vrut așa să mă lumineze, Pantelei Nicolaici, câ puterile lui Dumnezeu îs nemăginite... Aud?

Șeful se ghemuise 'n jâlț; nasul cărn și roș îndreptat spre tavan. Părintele Volocan mai bău un pahar și se cuibări în scaun. Eu abia am putut să mă scol și să mă așez pe pat. Salteaua moale mă primi cu prietenie. Am găsit niște coltuțe și le-am grămădit sub cap.

— Și zi: te-o luminat 'mnezău? părinte Dor'm'don? îngăimă, cu voce slabă, șeful. Dar părintele Volocan ațipise cu capul aplecat pe-un umăr. Și pe când mă

luptam cu somnul, auziam pe Pantelei Nicolaievici cântând încet pe nas, un refren, dintr'o revistă, învățat dela impegatul ce-i ținuse locul când a fost bolnav:

Hare... n'are

Hare popa hare

Hare barbă mare

П. Зов.

Poeme

după SERGHEI ESENIN
de ZAHARIA STANCU

Am părăsit casa...

Am părăsit casa părintească
Și Rusia cu iarbă albăstrie.
Trei stele, în plop, lângă lac,
Tristețea mamei o păstrează vie.
Luna ca o broască de aur
Se risipește pe fața apei.
Ca floarea de măr, părul cărunt,
S'a revărsat în barba tatei.
N'am să mai revin acolo curând,
Am mult de cântat, am mult de sunat.
Rusia albastră e păzită
De plopul străvechi cu frunziș legănat.
Voi îi strângeți la piept coaja crăpată
Și-i sărutați ploaia foilor line.
Plopul bătrân e încă mândru și zvelt
Și tot neliniștit ca mine.

Magdalena

În dantelă de lună
Valea momește stihii.
D'n icoană Magdalena
Zâmbește către copii.
Seara albastră uimită
Holbează ochi mari.
Luna se clatină 'n leagăn
Printre stejari.
Se vestește furtună și viscol
Cu mărgele de sticlă, reci.
O pasăre trece și țipă
În vânturi de veci.
Moartea și — ascute toporul
Și iată. Magdalena plânge.
Cineva rătăcit în stepă
Măinile și frânge.

Barza

În clipa când, părăsind pântecul matern, a dat primul țipăt triumfal în lume și în odaie, — Coana Adelaida, moașa întregului arbore genealogic al familiei Niculescu, — l-a luat în brațe, l-a morfolit în scutece, l-a scui-pat profesional între ochi și ridicându-l în aer cu solemnitate, ca pe un trofeu, și-a schimonosit gura într'un surâs știrb și extaziat:

— Ptiu! Să fiu a Dracului, soro, dacă am mai moșit de când sunt așa copil frumos.

Lăuza a surâs stîns abia mișcându-și buzele livide:

— Mânca-l-ar mama să-l mănânce! Cu cine seamănă, coană moașă?"

Coana Adelaida și-a micșorat ochii cu subînțeles și-a răspuns încet profetic

— Eh! Cu cine să semene? „Cu barza care l-a adus“.

Barza, în speță domnul Năică Niculescu, care aștepta desfășurarea evenimentului, în odaia de alături, mâncându-și unghile și netezindu-și preocupat mustățile, — de îndată ce a auzit țipătul vietății care se numea copilul lui, dădu buzna pe ușă pierzându-și de emoție papucii din picioare și ochelarii de pe nas.

Când intră în iatac se opri în prag, lac de sudoare, nedumerit, ca un tablou umanizat al celebrului vițel la poarta nouă.

Abia putu să îngaime, rotindu-și comic prin încăperea, ochii dumisale blegi și descentrați de strabism:

— Gata?

Coana Adelaida îl privi cu admirație clipind iepurește din ochii fără gene:

— Fertig!

Domnul Năică răsuflă adânc cașicum Coana moașa i-ar fi scos un pumnal înfipt între coaste:

— Ce e?

— Ghici?

— Fată...

— Tttt...

— Băiat...

— „De unde știi?“ se minună, subțire ca un fir, vocea lăuzei dintre perne.

Domnul Năică n'avea timp să dea explicații. Se repezi copleșit de fericire, să-și sărute nevasta, răsturnă sticluțele cu doctorii de pe măsuța de noapte și apoi, tra sfigurat, întinse brațele către Coana Adelaida.

— Unde e?

Coana moașă luă pruncul dintre scutece și i-l înfațișă, având grijă să-l scuipe din nou între ochi.

— Ia uite coala ce mai flăcău.

Apoi își schimonosi iarăș gura a extaz:

„Ptiu! Să fiu a Dracului, nene, dacă am mai moșit de când sunt așa copil frumos“.

Domnul Năică își privi pruncul parcă neconvins că se află în fața unei realități:

— E voe să pui mâna pe el?

Coana moașă se trase, prefăcându-se speriată, doi pași înapoi:

— Nix! Deocamdată e

al meu. Avem noi amândoi niște treburi de făcut și pe urmă vi-l dau în primire să-l stăpâniți sănătoși“.

Văzând însă figura nenorocită a domnului Năică, care rămăsese cu mâna întinsă spre copil, într'o atitudine stingherită de necuvântătoare, — i se făcu milă de el.

— Dacă vrei, îți dau voe să-l scuipe...

Domnul Niculescu primi fericit, își potrive cu afectiune dantura între gingii și aplecându-se cu precauțiune către mormolocul roșu și aburit ca un purcel de lapte opărit și frecat cu sacâz, îi surâse lung și — cu toată delicateta posibilă — îl scui-pă în gură

Apoi simțind că-l biruie emoția se lăsă moale pe un scaun, borborosind:

— Mânca-l-ar tata să-l mănânce! Dă să-l văd cu cine seamănă?

Mama și Copiii

Șt. Dimitrescu

Coana Adelaida prelinse o privire urgentă și complice lăuzei apoi își făcu vocea dulce ca mierea de Mai.

— Cu cine vrei să semene? Seamănă cu cine l-a făcut!

— „E leit tu, Nicule“ scânci vocea lăuzei prinzând putere dintr'o dată.

— „Când erai mic“ completă amabil coana Adelaida, adăogând imediat ca să schimbe vorba:

— Și e deștept foc, ce să-ți spui!

Fața rotundă a domnului Năică se lumină, la auzul acestei vești, ca un lampion venețian când îi aprinzi lumânarea pe dinnăuntru:

— E deștept?

— Foc, nu-ți spusei? Să-l fi văzut adineauri! De-abia eșise și unde se uita, nene, în toate părțile, de-ți venea să-l mănânci, nu altceva. Parcă ar fi vrut să ne ia de scurt și să ne întrebe ce se petrece cu el. Și când l-am pus în scutece, să mă bată Dumnezeu, — Doamne ferește de așa ceva, că zisei vorbă mare, — dacă n'a băgat singur mâinile înăuntru să-l înfăș.

Acum poftim de-mi spune dumneata mie de unde știa el că un copil mic trebuie să fie înfășat cu mâinile pe dinnăuntru?“

Domnul Năică care sorbise cuvintele Coanei moașe ca pe niște picături dătătoare de viață, reflectă o clipă la cele auzite și răspunse evitând să pară părtinitor:

— Adevărat! Asta e „deșteptăciunea!“

Și deodată, gândul pe care îl purtase concomitent cu lăuza, nouă luni de zile, din clipa când știuse „pozitiv“ că are să devie tată, — gândul care îl făcuse să stea ceasuri întregi, pierdut în reverii nimănuși mărturisite, gândul acesta încetățenit în realitate prin prezența copilului de sex bărbătesc, îi reveni în minte, mai limpede, mai puternic și mai turburător ca niciodată. Il cântări o clipă în toată măreția lui și pentru că acum nu mai avea niciun motiv ca să nu-l mărturisească, îl îmbrăcă într'o expresie afecțuoasă — ca pe un pătrățel de ciocolată într'o bucațică de poleială — și-l exprimă cu privirea îndreptată languros către cel căruia i-l închina:

— „Mânca-l'ar tata să-l mănânce de ghegeneral!“

Să aibă un băiat și să-l facă general! Acesta era gândul hrănit pe tăcute nouă luni de zile în mintea lui chinuită de problema cea mare a creației: băiat ori fată?

Și — acum, când, cu concursul naturii — ale cărei taine nădușise de-atâtea ori încercând să le deslege, — se găsea tatăl unui băiat, nimic și nimeni nu l-ar fi putut face să renunțe la realizarea gândului lui.

Și ca o auto-desmierdare, repetă:

— Gheneralul tatii!

Vocea lăuzei se auzi iarăș, de data asta aproape autoritară:

— „Nu'i mai zice așa, Năică, că nu-mi place. Mi se face greață!“

Domnul Năică sări ars în picioare.

— Ce nu-ți place?

— Să-i zici gheneral.

Domnul Năică simți că-i svâcnesc tâmplele și că pământul începe să-i joace sârba sub picioare.

— Și dece, mă rog?

— Pentru că nu vreau să se facă ofițer.

Domnul Năică primi lovitura în plin, ca o lovitură de satâr înfipt în creștet. Deaceia își pierdu cumpătul și nu mai putu ține seama de menajamentele pe care le datora soției sale măcar în clipa aceasta unică în viața unei femei și reluându-și vocea autoritară a certurilor obișnuite, se răsti:

— Ei asta e? Par'că eu te întreb pe tine? Din ziua când am știut c'o s'avem un copil, am spus neted că dacă o să fie fată, o fac artistă de teatru ca Aristița Romaneasca, iar dacă o fi băiat, îl fac ghegeneral ca Averescu...

— Cui i-ai spus?

Domnul Năică își aduse aminte că într'adevăr nu spusese nimănuși această hotărîre. I se păru totuș destul că și-o adusesse la cunoștiință numai lui însuș.

— Așa am decis eu!

Lăuza se târi sub așternut și se ridică, palidă, pe căpătâi.

— Dar pe mine m'ai întrebat dacă vreau?

— Dar cine ești tu să te întreb?

— Cum „cine sunt“ Năică?

— Da. Cine ești?

— Cine sunt „eu“?

— Dea!

— Mi se pare că dacă nu altceva, sunt mama lui care l'am făcut, care sufăr acuma pentru el.

— Dar ce l-ai făcut singură? Prinurmăre sunt și eu cineva...

— Tu?

— Eu, eu. Mă rog eu cine sunt? Eu nu sunt nimic?

— Cine a zis că nu ești?

— Ce sunt?

— Tu ești bărbatul meu..

— Și ce'nseamnă asta?

— Că eu sunt nevasta ta..

— Și altceva?

— Ce mai vrei să fii altceva? Ești bărbatul meu!

— Altceva nu mai sunt nimic?

— Ba da

— Ce?

— Ți-am spus.

— Plus d'asta?

— Ești funcționar

— Așaaa? Sunt funcționar?

— De ce te superi? Ce nu ești funcționar?

— Sunt. Dar sunt funcționarul statului la slujbă, nu sunt funcționarul dumitale, acasă. Aicea acasă, la mine, sunt stăpân, sunt director, sunt ministru, sunt rege, sunt împărat, sunt Musolini și când fac un băiat, după zece ani de căsnicie și vreau să-i aleg o carieră, să-l fac gheneral, nu mă poate împiedica nimeni să-l fac...

— Dar băiatul e și al meu și eu nu vreau în ruțul capului să-l fac ofițer.

— Ba o să vrei că n'o să ai încotro.

— Să crezi tu. Mai bine îl omor eu cu mâna mea, că jurații m'achită. E copilul meu...

— Crezi că e destul ca să naști un copil, pentruca să fie al tău?

— Ai început să vorbești prostii madam...

— Vrei să-ți probez că am dreptate eu? Mă rog, cum a ajuns copilul ăsta aici?

— L-a adus barza.

— Care barză?

— Barza, domle.

— De unde l-a adus barza?

Coana Adelaida care stătuse tot timpul lângă leagăn prefăcându-se că n'auze nici o vorbă din discuția soților, auzind întrebarea domnului Năică, nu se mai putu stăpâni:

— E! Și cu dumneata acuma! L-a adus de unde s'aduce.

— Foarte bine. Uite, coană moașă. Te iau arbitru pe dumneata. Să judeci și să spui sincer cine are dreptate. Atenuța a zis că barza a adus copilul. Primesc. Prin urmare dacă nu era barza care să-l aducă, copilul nu putea să vie singur. Este?

— Mă rog..

— Ține minte, coană moașă, că pe urmă își ia vorba înapoi și cum o vedea că n'are dreptate o'ntoarce. Atenuța a recunoscut că dacă nu exista barza, noi n'aveam băiatul azi. Este?

— Este!

— Bun. Acuma ia să-mi spunei mie ce se'nțelege prin barză? Sau, nu. Să vă pui întrebarea și mai simplu ca să nu ziceți că umblu cu stratageme și fac caz de inteligența mea. Mă rog: Ați recunoscut că datorită unei berze avem un copil, este? Copilul îl vedem cu toții. Acuma arătați-mi mie barza. Cine e barza?

Triumfător, domnul Năică își vârî arătătoarele în buzunarele de sus ale vestei așteptând. Cele două femei se uitară una la alta cu o privire grea de taina pe care o cuprindeau și tăcură. Domnul Năică, jovial, își făcu mâna pâlnie la ureche:

— Am întrebat cine e barza? Aud? N'aud nimic?

Lăuza își pironi, de data asta, ochii în ochii lui. Pe figura ei se citi o hotărâre dârză, lividă:

— Vrei să știi neapărat cine e barza?

— Aștept cu nerăbdare.

— Să nu-ți pară rău.

— Mie? Nu'nțeleg de ce ar putea să-mi pară rău!

Se făcu tăcere. O tăcere încărcată, incertă, suspectă, de stare de asediu. Atenuța simțea mărturisirea arzându-i buzele ca un ardei iute. Domnul Năică autosugestionat ridică un picior în chip de barză, așteptând:

Și atunci, coana Adelaida cu simțul ei special de femeie trecută prin multe, dându-și seama că în focul unei discuții se poate distruge o întreită fericire, a Domnului Năică, a Atenuței și a berzei celei adevărate, își țuguie buzele și făcând un compliment în fața domnului Năică, izbucni într'un răs fals de primadonă răcită:

— Tot n'ai priceput, nene? Ce naiba, că te știam băiat deștept. Degeaba stai dumneata într'un picior, că barza nu ești dumneata.

— Sâc! „izbucni lăuza, vânăta de fericire. „Ai vrut să știi cine e barza, iacă, ai aflat. Nu ești tu. Satură-te acuma, cocostârcule..

Domnul Năică își bulbucă ochii ca două gălbenușuri de ou puse de-odată în unt incins și răcni ca scos din minți:

— Nu sunt eu? Dar cine e atunci? Te somez să-mi spui imediat cine e bestia de barză, că de unde nu...

Insinuantă, Coana Adelaida, făcu o piruetă sub pumnul lui ridicat amenințător spre plafon și răsucindu-și trupul cu vagi și tardive veleități de șarpe, șopti, toată, un surâs.

— Eu sunt barza, nene... cine vrei să fie? că doar eu ți-am adus, cu mâinile mele, ghegeneralul!.. Nu mai răcni degeaba că răgușești și aruncând o privire lungă lăuzei, adăogă. — „Vezi, soro, bine a zis cine a zis că fericirea prostește pe om... Era cât pe aci să-și închipue cine știe ce“...

TUDOR MUȘĂTESCU

Nelinisti

Sunt nedibaciu în meșteșugul greu
de-a pescui din gând mărgăritare.
Nu pot — cântarea sufletului meu,
S'o rânduiesc în rime noi și rare.

Nu pot doini pe-al sufletului flaut
în care s'a fost stins viersul durerii;
Un singur stih mă străduiesc să caut
Spre-al închina Ție și primăverii...

Traian Dobreanu

Descătușare

Sunt val de soare, batere de vânt
Și trupul meu e rupt din trupul sfânt,
E spiritul în mine luminos
Ca chipul de pe cruce-al lui Hristos.

Mă'nalt spre-azur pe aripe de vis
Și am în mine cerul tot, închis.
Mă simt sonor și alb ca un cristal
Pe lespezi reci de vis și ideal.

Dumitru Cosma

Neam rău

Blezu e potcovar în Spiridon. Satul nu mai cunoaște alt meșter. Se mai pripășise unul într-o vreme — Tarcău — dar ăla a stricat copitele cailor și s'a dus vestea ca de popă tuns! Nedibaci, lumea a căutat să-l ocolească și astfel Blezu a rămas — om de meserie. Drept vorbind Blezu nu e tocmai potcovar. A fost pe vremuri lucrător în Arsenalul Armatei de unde s'a liberat maistru! Dar, ce folos, beția i-a stricat tot rostul! Bea până se 'ngălbeneste și asta-i zădărnicește deverul și reputația. Cum a terminat Arsenalul de la București, Blezu și a luat livretu și s'a cuibărit pe locul părinților. în Spiridon. Bețivanul a deschis aci o șatră — chip potcovărie, gata — gata să cază pe ume. L'a rugat ca maistru la uzinele Ulmilor la filtruri, dar desmeticul, neam rău neavând încredere în el și nici vre-o nădejde de cumințenie, a refuzat net. Tot beția s'a pus chezaș și aci. Cum putea el să stea nepristan acolo la uzină, zi și noapte, în gura mașinilor cu gătlejul uscat? A preferat omu să se coboare dela maistru la potcovar numai să moțac toată ziua, cu rasul în stacanele lui Dobre Manta, la picuș.

Dar nici cel puțin nu e o potcovărie cu față, așa ca să pară și ea la vedere măcar ca un atelier și să nu facă de ocară talentul lui Blezu. De aceea cât e ziua de mare, Fira Lipoveanca, nevastă-sa, adusă cu alai din mlaștinele Borcii, se tăvălește de răs în tufănele de dinaintea șatrei cu toată truda lui Blezu de a da o aparență de fabrică șandramei care stă să se prăvălească. Ș'apoi maghernița, căreia i se pot atribui toate aspectele afară de acela de atelier, se înalță în bătătura patriarhală a lui Blezu, ca o ingrămădire de fărâmaturi rămasă din părjoala vreunei cotropiri de foc și din care a scăpat ca prin minune, pătutul la ferestruicile căruia sclipesc porumbeii albi și înfoiați ca niște boboci de plante exotice, coliba potcovarului înămolită în ramuri nobile de rășină, — coliba care-și proptește bătrânețele spoite cu alb de catapeteasma unor plopi care își pierd freamătul argintiu în înălțimile tihnite ale cerului și cuptorul scund, cu căciula lui de humă, trasă adânc peste urechile de cărămizi până în unda tremurătoare a trosotului și din ascunzișul căruia se înalță gura neagră a cocătorului cu măselele lui mari și arse.

Digresia acestor „*asezăminte*“ umile, în mutismul cărora par'că trăește melancolia unor măreții prăbușite, o aduce nota unei ironii crude, în cosmopolitismul sculelor, materialului și al edecurilor din bătătură în care un trandafir — mareșal, își etalează îngâmfarea lângă un morman de scoabe fărâmate, o tulpină sue de crini visători își scutură horboda potirelor lui de fildes în groapa cu apă neagră în care meșterul „*galvanizează fierul*“ potcoavelor, sau o tipsie de floarea soarelui care-și deschide umbrela de aur în hătaia foalelor.

În prispă lucesc la soare, oseminte de stejar care au ținut pe picioare dricuri sfărâmate de poștalioane, o-bezi, bucele și loitrare, prăvălite până în gura atelierului, într'o dezordine lemnoasă din care sculele meșterului nu mai pot închea nici un fel de lucrare și pe cari Blezu le păstrează în morga asta de relicve numai pentru „*emblema*“ meștesugului. Streașina este adusă oblu până în linia umerilor lui Blezu.

Pe acoperișul țuguat nechiază un cap de cal de lemn. Pe vatră fulgeră para mangalului îmboldit de duhneala lentă și stereotipă a foalelor îmbuibate cu aer, în ritmul somnoros al burdufului care se hrănește cu negurile pe care i le trimite pe gură Țopârdea, ucenicul, și apoi își dă duhul în gheena jărăgaiu ui din care țâșnesc ținte fierbinți de aur. Hățul de sub călcâiul lui Țopârdea, scoală jigania din somn Burlanul prins în gura burdufului soarbe aerul pe care laba ucenicului îl trimete în plămâni lui de meșină, răsuflarea se rostogolește în pântecul lui încins, cutremurând din toate încheieturile „*atelierul*“ și merge să scuipe în aprinderea mangalului, în care Blezu vără materialul diform ș'apoi trage din el potcoave fasonate. Blezu prinde lucrarea în cangea unui clește, iese vijelios pe gura șandramei, țopăie bătătura năucit, apleacă metalul înflăcărat în groapa cu apă neagră din care se 'nalță ca un descântec, furtuna de abur a fierului călit și merge de așează cu dichis în copita vitei din care bufnește fum agresiv de os fript, covrigul de metal al potcoavei. Țopârdea s'oboade burduful. Pântecul leșuit își înalță mulțumirea repausului spre grinzi, într'o tânguire de ușurare.

Și între buzele cangrenate de otrăvurile băuturii ale meșterului Blezu, înflorește un zâmbet de animal care și-a împlinit întocmai figurile dresurii visate de domțeurul său!

* * *

În pragul potcovarului Blezu s'a oprit cantonierul Dănăilă. Trage opintindu-se de căpeței, la potcovit, pe Truți, gloaba curcită cu Soliman armăsarul statului. Mârtoaga a simțit primejdia — are groază de fiarele lui Blezu. Toată vara l'au ars la tălpi. Acum nu mai vrea. Stă în poartă și smucește în contra opintelilor lui Dănăilă, ocărându-l pe nări mai să zmintească din loc mâinile cantonierului. Din spre gura atelierului se apropie rânjind, potcovarul Blezu urmat de Țopârdea cu iavășeaua în spate.

— Păi tu acușica te prostesti, mă Truțule tată, numai așa dă boală ca să-mi compromiți meseria?

Apoi către ucenic:

— Măi Țopârdeo, fă-ți talentul și treci de prinde buza bidiviului!

Cantonierul Dănăilă sloboade căpețelul și gloaba își

răschiră nările a împotrivire. Gogonea, candidat pentru locul lui Dănăilă, proaspăt avansat ca picher, luat deocamdată așa ca ajutor pe lângă Truțu, îmbie vita spre potcovărie. Țopârdea înșfacă buza globanului în lațul iavășelii cu o precizie de hingher, târând namila încumintă ca prin minune, spre priponul atelierului.

Așa ducipalu' tati, așa! Ca ce te fandoseai tu ca o marcoavă? Vin la tat-tu să te încalțe neica cu ghetete noi, tontulé!

O potcoavă își înalță fulgerul spre ochii plânși ai lui Truțu urmată de hazul sata-nic al lui Blezu. Inlăcrămarea calului care ofta în meaghinea lui Țopârdea, dezorienta pe Gogonea încrămenit în poartă — îl iubea, crescuse cu el în grajd.

— Gogonea tată, ia tufa aia de salcâm și treci de apă — gloaba de muște că dacă apucă de-l pișcă una, se sgudue vita din loc și îi prăpălesc picioarele!

— Măi vere Blezule numa ce te rog, zău așa, e ca să-i tivești unghiile mai cu băgare de seamă ca să iasă mai cilibii — duc calul la Obor să-l vânz și dacă es copitele butucănoase nu iau preț, — îmi întoarce geambașii spatele și zice că e bătrân, zău așa! se milogi cantonierul pe lângă „maistru“.

Cuțitoaia lui Blezu fișcue unghie după unghie. Dulăii se ațin la surcelele aibe de os cari se desprind din copite, în tăeturile de brici ale lui Blezu. O potcoavă roșie vine cu iuțea pe gura magherniței și Blezu o așează în urmele lăsate de cuțitoaie. Osul părjolit, împărăștie miros de pieptene ars. Dulăii poftesc la pastramă friptă mirosind aerul și Truți plânge în iavașă.

— Oare să-l doară, Blezule? se milogeste Dănăilă. Blezu netezește zeama firbinte a osului pe rama potcoavei:

— Pasă-mi-te a intrat cuțitoaia la adânc și se vede că a cam dat de carne, se tângue cantonierul.

Truțu nechează gângav, pufue pe nările ce au mai rămas și adun ndu-și puterile într'o încordată opinteală de îndurerare, zvârle peste cap pe Țopârdea cu iavașea cu tot.

— Unghie bolnavă, domnule Dănică!

— Atunci care-i leacu?

— Nici un leac! Du gloaba la bălci și dă-o pă ce ți-o da!

— Așa desculță?

— Nu vede geambașu meteahna!

— Și dacă vede?

— O scoate și el la vânzare — păcălit cum e — și o aduce tot la mine la potcovit! Unul e meșterul Blezu potcovar în tot Spiridonu!

— Și cu unghia ce faci?

— Ce fac? Dacă rumânu bagă de seamă, vina cade

tot pe d-ta, domnule Dănică, rânji potcovarul printre măselele murdare.

— Cum?

— Dă, negustorul — mă rătoesc eu către gambaș — dacă hoțul dă vânzător care te-a păcălit, n'a adus vita la meșter și a dus-o ca un tont la țișan!

— Și la urmă?

— Ei la urmă, fac și eu pe grozavu către Țopârdea și strig cât m'o lua gura:

— Măi puciosule, treci dă pune calului iavașaua!

Mamă

Șt. Dimitrescu

SARMANUL KLOPȘTOCK

Inserare

TRAIAN MATEESCU

Cerul își șterge apele lui,
în boschete razele toate apun,
mai tare zvâcnește pieptul pământului —
vezi astea tu prietene bun?

Metalică noapte coboară pe mine,
din adâncuri văzduhuri tăiatu-s'a drept,
pustiul meu este în fieștecine
și nu știu ce-aștept.

A tăcut toată viața din jur;
stele nu se mai văd, este frig,
sint peste umeri un munte rece și dur —
și, mamă, întâia oară te strig.

C R O N I C A

INTĂLNIRI CU TOLSTOI

Scriitorul rus Posse, a publicat sub titlul de mai sus impresiile lui asupra lui Tolstoi și convorbirile marelui povestitor cu scriitorii contemporani ruși: „Nu știu dacă viața mi-ar fi fost mai fericită sau mai nenorocită, în tot cazul ar fi fost alta, dacă Tolstoi n'ar fi contribuit cu sufletul lui. Geniul lui Tolstoi a influențat Rusia toată. Ca artist el mi-a revărsat în suflet, sufletul oamenilor, suferințele lor. M'a făcut să înțeleg bucuriile și durerile lumii. Prin experiența vieții lui mai mult decât alți scriitori, el m'a deslușit și m'a făcut să-mi înțeleg trecutul. Viața trăită de eroii operilor lui a fost viața mea.

Necazurile și bucuriile lui Bolconski, ale Nataliei Rostov, ale Anei Karenina, ale Caterinei Maslova și ale multor personaje create de Tolstoi, pentru mine sunt tot atât de reale ca și sentimentele mele proprii și mai reale de cât viața multora pe care îi cunosc și îi întâlnesc în viață.

Tolstoi, cu primele lui scrieri etico-religioase, m'a făcut să cuget serios la contradicțiile dintre convingeri și fapte reale, m'a îndemnat să protestez contra minciunii convenționale, contra închinării în fața a tot ce este rânduit de oameni și mi-a deslușit necesitatea armoniei dintre scop și mijloace.

El m'a ajutat să înțeleg și să iubesc pe Christos ca pe „un fiu omenesc care nu și găsește locul între oameni”.

Într'un cuvânt, Tolstoi a stărnit în mine cea mai înverșunată luptă dintre omul actual și viitor, dintre realitate și ideal. Învingea de obicei realitatea și omul actual, dar grație lui Tolstoi, victoria lor nu rămânea încoronată.

Influența lui Tolstoi a fost foarte mare asupra mea pentru că îl cunoșteam bine. Îl cunoșteam sufletul, viața, luptele interioare, victoriile și pierderile. Atât în operele lui artistice cât și în propovăduirile misionare se spovedea tuturor, având grije să nu ascundă nimic. Această spovedanie i-a creat un admiratori ci frați și amici. Înainte chiar de întâlnirea mea cu el, cam pe la 1899, eu îl socoteam ca pe un frate și prieten.

Întâlnirile și convorbirile mele cu Tolstoi au fost pentru sufletul meu o neprețuită comoră. Nu pot reda și expune nemărginita lui înrăurire. Prea am trăit mult și intensiv, vorbind cu el, ca să mă pot fi un bun observator.

Voi povesti numai ceiace fără voia mea mi s'a întâmpărit în minte, și aceasta cu caracter istorico-literar.

În primăvara anului 1900 am fost de față la întâlnirea lui Gorki cu Tolstoi, în Moscova. Vine vorba despre o apropiată apariție a lui Gorki la o serată literară.

— Oare Alexei Maximovici este bun cititor, mă întreabă Tolstoi surâzând?

— Nu prea.

— Atunci de ce apari în public? Vrei să te afișezi? se adresa Tolstoi lui Gorki.

— Nu vreau asta, dar n'am ce face cu tinerimea.

— Ah! tinerimea, tinerimea! spuse Tolstoi. E bună numai atunci când nu se gândeste că e tinerime, adică ceva deosebit. Pela sate întâlnești adese ori fete care se silesc să dea la iveală inocența lor. O asemenea inocență nu face nici un ban. Nevinovăția fetei este frumoasă atunci când

mi place. D-ta ai o povestire „Iarmarocul la Goltva”. Aceasta mi-a plăcut mult. E simplă și naturală. O poți citi cu gust și de două ori.

Gorki rămase uimit. El îi dădea celei dintâi opere mari a lui „Toma Gordeev” multă importanță. Bucata „Iarmarocul din Goltva” nu o socotea ca piesă de valoare. Era explicabil de ce din toate scrierile lui Gorki, lui Tolstoi îi plăcea aceasta. Voia să arate necesitatea realității în artă și a simplității în expunere. În această descoperire se resfrânge viața. Atmosfera iarmarocului Malorușilor îl captivează pe cetitor. Veselia lui îl farmecă. Și nu numai Malorusul, dar și Țiganul, Ovrețul, Velicorusul, toți sunt naturali, vii, adevărați.

— Unde e veselia noastră, spuse Tolstoi. A dispărut? A fost atât de mare la Gogol și o au atât de puțini scriitorii contemporani! Câte odată Ciricov mai dă la iveală umorul lui Gogol. Am citit cu plăcere în revista „Viața”: „Valea din tre munți”.

— Aceasta e o anecdotă, zise Gorki.

— Și dacă e o anecdotă! replică Tolstoi. Și „Căruța” lui Gogol e o anecdotă dar va fi citită și atunci când și eu și d-ta vom fi uitați.

Tolstoi n'a făcut întâia oară impresie bună lui Gorki.

— Ei, ți-a plăcut Tolstoi, îl întreabai eu la plecare?

— Ce să-ți spun. Parcă ești în Finlanda: nici între ai tăi nici între streini.

Gorki însă i-a plăcut lui Tolstoi. Găsești în el ceva de mușic și asta e meritul lui cel mare.

A doua zi, m'am

dus la Tolstoi. L-am găsit singur — Mi se pare că ieri l-am cam supărat pe prietenul d-tale, zise Tolstoi. Nu i-am spus ce era mai principal. Meritul cel mare e al lui.

El ne arată sufletul viu în „Casiac”. Destoiewski ni-l arată în „Criminal”. E regretabil însă că Gorki crează prea mult imaginativ. Vorbesc de imaginația psihologică.

Vorbind mai departe de scrierile lui Gorki, am amintit de puterea lui de a descrie natura. Tolstoi însă n'a fost de părere mea.

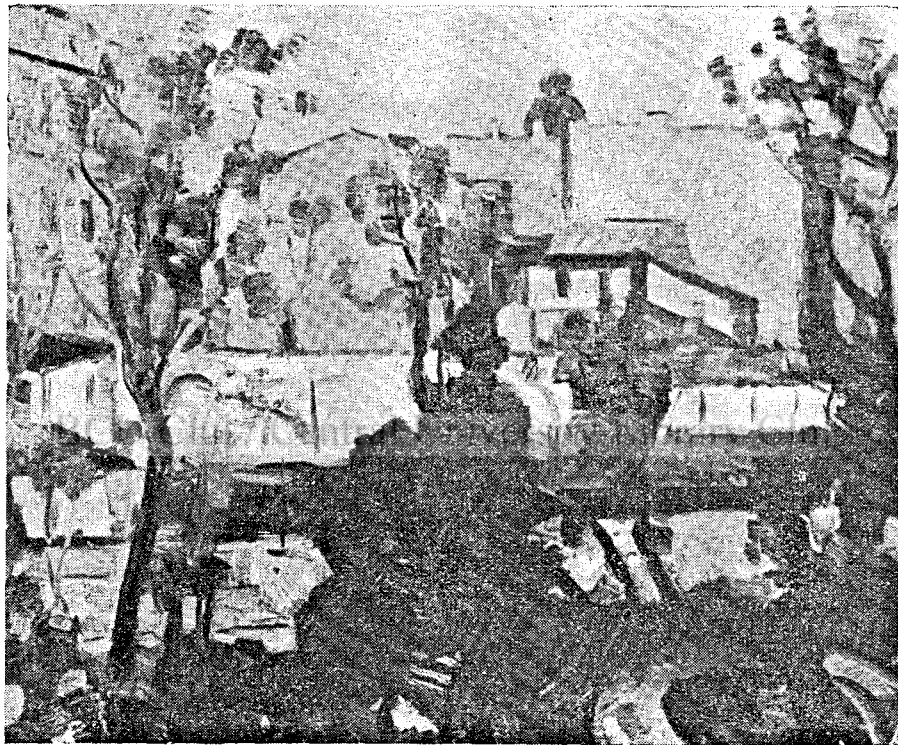
— Nu, Gorki nu știe să descrie natura. „Marea râdea”, „cerul plângea” și așa mai departe. Toate acestea sunt de prisos. Nu se pot confunda elementele naturii cu stările sufletului omenesc.

— Dar această asemănare este baza poeziei noastre populare, îi spusei eu.

Tolstoi se gândi un moment și îmi răspunse:

— Atunci era necesară, acum nu.

Veni vorba de literatura străină. Tolstoi vorbea rău despre Ibsen, și făcea haz de

Peisaj din Iași

St. Dimitrescu

aceasta nu numai că nu se gândește, dar nici nu își dă seama de ea. Tot așa și cu tinerimea... Ori cine te-ar ruga, nu trebuie să te arăți. Mie mi s'a întâmplat numai o singură dată să apar în public și atunci fără voia mea. Se ținea la Moscova un congres al medicilor și al naturaliștilor. M'am dus cu Timireazev să ascult. El mă duse deadreptul la tribună. Publicul zărindu-mă începu să aplaude. Aplauda frenetic. Timireazev îmi șopti: — mulțumeste, te aplaudă pe d-ta. — Atunci am protestat: Au ce sunt eu vinovat, să mă închin?

Se schimbă apoi vorba despre scrierile lui Gorki.

— Lev Nicolaevici, ai citit pe „Toma Gordeev” al meu, întreabă Gorki?

— L-am început, răspunse Tolstoi, dar n'am reușit să-l sfârșesc. Ți l-ai închisut rău. E numai imaginație. N'a fost și nu poate să existe așa ceva.

— Cum și copilăria lui Gordeev? Eu nu cred că aceasta e imaginație.

— Nu, e imaginație. Iartă-mă, dar nu-

„Femeia Mării“. De Maupassant vorbea însă ca de un mare artist.

Dar în Maupassant, îi spusei eu, sunt bucăți pe care d-ta trebuie să le socotești imorale și vătămătoare.

— Da, de sigur. Talentul adevărat e cu doi umeri. Când lași unul, se ridică celălalt. Trebuie să-i fii pe amândoi la înălțime.

În toamna aceluiaș an, am fost cu Gorki la Iasnaia-Poliana.

Tolstoi și Sofia Andreevna ne-au primit foarte amical. Amândoi s'au arătat binevoitori, dispuși și întineriți. Dar astăprimă vară Leon Nicolaevici însănoșit după o boală grea, eră bătrân și slab. Când l-am întrebat de sănătate el mi-a răspuns zâmbind:

— Mă apropii de mormânt. E și vremea.

În toamnă însă era mai departe ca ori când de mormânt. Pe când ne plimbam, sărea peste șanțuri și trecea gardurile cu atâta sprintencală că-l invidiam. După masă a jucat vioi și fără oboseală „valon“, cu fida lui Alexandra. Bine înțeles că nici noi, nici ceilalți oaspeți nu l-am împiedicat să-și petreacă cele câteva ore cu obișnuită sa muncă literară. Era o plăcere să te uiți la el!

Îl privea pe Gorki cu dragoste, dar acesta era supărat.

— Nu prea 'ți plac? întrebă Tolstoi cu un zâmbet bun.

— Da, nu prea, Lev Nicolaevici, răspuse Gorki, jumătate în glumă jumătate serios.

Veni vorba de „Învieră“. Gorki a spus pe față că nu i-a plăcut romanul, dar că atitudinea justă și binevoitoare deci a lui Tolstoi față de criminalii politici, consemnată în ultima parte a cărții, are multă înrăurire asupra opiniei publice.

Gorki s'a dispus când conțena îi propuse să-l fotografieze cu Tolstoi pentru a înortaiiza vizita lui la Iasnaia. Fotografia lui Tolstoi cu Gorki în parcul din Iasnaia-Poliana e foarte reușită.

Indispoziția lui Gorki provenea nu din cauză că nu simpatiza pe Tolstoi, ci pentru condițiile vieții, decorurile din Iasnaia-Poliana i se păreau prea de „străină-tate“.

S'a scris mult asupra contradicțiilor dintre aceste condiții de viață și convingerile lui Tolstoi.

Dar n'meni, mi se pare, nu s'a gândit dacă tocmai această contradicție nu i-a ajutat să ducă până la sfârșit și să aprofundeze modul lui de a vedea.

Inconjurat de oameni streini de sufletul său, incapabili de a înțelege ideile lui și de a-l influența, Tolstoi își forma și se întărea singur și liber în gândurile sale. Tolstoi a fost un singuratec în mijlocul familiei lui, deci liber.

Afară de aceasta, „mediul“ a cultivat înrânsul virtutea de a erta cusururile oamenilor.

Dintre toți câți l-au inconjurat pe Tolstoi, cea mai excelentă ființă a fost Sofia Andreevna. Ca filosof el n'a influențat-o și dânsa la rândul ei n'a căutat să aibe nici o înrăurire asupra lui. Pentru Tolstoi, a fost o soție ideală.

Foarte interesant istorica ea cum s'a ridicat cenzura de pe „Sonata Kreutzer“. Să reușești să ridici cenzura, aceasta părea

aproape imposibil, cu atât mai mult cu cât împăratul Alexandru al III-lea o citise în manuscris și se pronunțase contra publicării ei. Contesa însă nu pierdea speranța. Dificultatea îi înțețea energia. Reuși să obțină audiență la împărat. Alexandru al III-lea a primit-o foarte amabil și a discutat mult cu dânsa.

— Spune-mi, contesă întrebă el, de ce stăruiești d-ta cu atâta perseverență să obții publicarea? Un astfel de lucru îndreptat contra familiei și căsătoriei, mi se pare că n'ar trebui să-ți placă. Iar ca soție a lui Lev Nicolaevici ar trebui să-ți fie neplăcută această publicație.

— Maestatea Voastră, să-mi permită a o publica, nu ca soție a lui Tolstoi, ci ca editoare a scrierilor lui. Doresc ca lucrările cu cari mă ocup să fie cât mai bine făcute iar publicarea scrierilor lui Tolstoi, cere în primul rând ca ele să fie complete.

La urmă, împăratul a încuviințat să se publice „Sonata Kreuzer“ cu condiție ca lucrarea să intre în operele complete ale lui Tolstoi și să nu se vândă singură. A fost foarte indignat însă când romanul s'a tipărit aparte. Asta însă nu era o vină a contesei. Tolstoi renunțase la drepturile asupra lucrărilor lui scrise după 1881.

Înainte de a se despărți, țarul a întrebat pe contesă dacă Tolstoi ajută într'a-devărb bănește tipografiile ilegale care publicau scrierile sale.

La această întrebare contesa a răspuns sincer: nu.

Eu povestesc toate acestea așa cum mi le-a istorisit contesa Sofia Andreevna.

Nu pot să uit apoi cum mi-a descris disperarea lui Tolstoi după moartea copilului lor cel mai mic. Își ascundea fața în mâini și plângea: „Asta nu se poate. Cu asta nu mă pot împăca“. Toate acestea mi-au fost povestite într'o cameră a casei din Iasnaia-Poliana, în care se găsea portretul lui Vanea: față palidă și expresivă, privire adâncă și tristă. O mare asemănare între copil și Tolstoi.

— Cine știe, poate lui i s'ar fi transmis prin moștenire geniul lui Tolstoi, spunea trist contesa. Eu îmi iubesc toți copiii. Sunt comuni. Vanea avea ceva deosebit.

Acum când îmi amintesc impresiile întâlnirilor mele cu Tolstoi, fără voia mea mă simt legat nu numai de el, dar și de mediul său.

Marele merit al acestui mediu a fost lipsa totală de ipocrizie. În Tolstoi era o veșnică luptă internă, o nestăpânită sete de iubire, — marea biruitoare a morții.

Întâlnindu-te cu Tolstoi și vorbind cu el simțea lupta lui îndârjită pentru îmbunătățire.

Această luptă devenise un element absolut în viața lui și n'a încetat decât odată cu bătăile inimii lui“.

ZIUA SATULUI NATAL

Tradiția a împământenit de mult: ziua eroilor“ și „ziua sădării pomilor“. Mai recent, a intrat în conștiința noastră „ziua mamei“, „ziua copilului“, „ziua cărții“, iar în anumite părți din Ardeal „ziua bolnavilor“.

Toate cu adânc rost în educația noastră.

Privind însă la procesul cel mare care se petrece în atelierele vitalității acestui neam, la înprospătarea valorilor și utilizarea energiilor adevărate, mi se pare că din calendarul educației lipsește cea mai prețioasă filă.

Intelctualii noștri, de cele mai multe ori fii ai satelor, nu mai păstrează contactul cu satul lor. Aici stă tragedia sufletească a orașului care înghite neconținut, valori — valori, floarea satelor fără să-și mai primenească, la isvor, valorile și tragedia satului lăsat în jalnică stare de primitivism.

În Danemarca este o mândrie pentru învățătorul care a făcut studii academice să se întoarcă în satul natal. Preotul din Ars a făcut din sântulețul cel mai neînsemnat „o parohie de sfinți“ prin întorcerea, tuturor celor ce s'au născut acolo la, scaunul duhovnicesc al penitenței.

Nu înțelegem prin „ziua satului natal“ o zi i care noi să ne vedem satul și să facem o sărbătoare „de pomină“. Ci o zi de care să se lege o faptă: un pom de roade și de umbră, o cișmea, o inezstrare a satului, ridicarea la lumină a unui școlar sărac.

Ziua aceea să fie ziua împărțirii cu puterile tainice ale pământului și a cerului din satul care ne-a dăruit orașului.

Pe drept cuvânt, spune un scriitor de seamă, că apa pe care o beai în satul natal este împărțșania misterioasă cu însuși sângele străbunilor.

„Ziua satului natal“ să fie ziua încercării sufletești cu energie proaspătă. Ziua iubirii pentru ale noastre.

UNIREA BISERICILOR

„Unirea“ din Blaj, într'un articol, face apel la cercurile autorizate ale celor două biserici românești și în special la arhieriei ca să se țină un sobor al tuturor chiriarhilor ortodoxi și uniți la un loc în vederea netezirii drumului spre unitatea religioasă, fără învinși și fără învingători, fără alt învingător de cât Hristos și învățăturile lui.

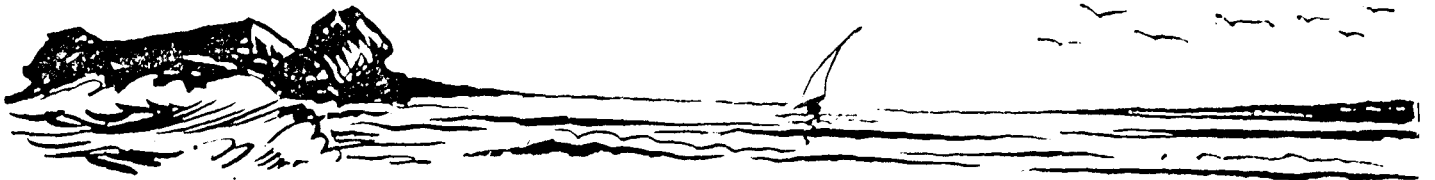
O chemare cum nu se poate mai atingătoare! O ascultare de glasul harului și al sufletului național ar însemna în istoria neamului un moment mai înălțător și de cât unirea politică!

Numai duhul adevăratei iubiri în Hristos poate face această uniune. Pacea de la 1700 ar cădea în clipa când iubirea de adevăr ar vedea că atunci s'a făcut un act politic — cu Curtea de la Viena — nu unul religios de care Papa însuși n'a voit să ia act de cât după 14 ani și încă prin stăruințele neîntrerupte ale Habsburgilor.

Când dogmele Bisericii unite nu diferă întrun nimic de ale Bisericii noastre (de cât pentru teoreticieni) când cultul este absolut acelaș, ce piedică alta de cât interese străine de neam ar împiedica unirea pentru care fie care biserică face continuie rugăciuni în slujbele sale?

Episcopul ortodox al Clujului propune ca acest sobor al tuturor arhieriei ortodoxe și uniți — îndemnați de interesul superior al bisericii creștine româneșt — să se întrunească în Catedrala încoronării de la Alba Iulia.

Ziua aceea a împăcării va fi ziua dreptului Simeon din Scripturi.

V I T R I N A

CĂRȚI VECHE DESPRE ȚARA NOASTRĂ

Giovanni Raicewich s'a născut la Ragusa, în Dalmația, localitate de unde se trăgea *Luccari*, *Boscovich* și alții care s'au ocupat de poporul nostru în operele lor istorice.

Medicul *Raicewich* a venit la noi prin 1775 și a stat mai bine de unsprezece ani, încercând să ne cunoască, simpatizându-ne. Atrăgând atenția învățatului domnitor fanariot *Alexandru Ipsilanti*, care căuta să se înconjoare de oameni învățați, știutori de limbi streine, ragusanul nostru ocupă locul de secretar particular al domnului, până în 1782 când, conform stipulațiilor tratatului dela *Kuciuc-Kainardji*, trebuind să aibă Austria un agent general consular la noi, *Raicewich* fu ales de cabinetul din Viena pentru acest important post, în ciuda celui alt concurent, austriacul *Sulzer*, care nu a uitat niciodată această înfrângere. El păstră funcțiunea ce i se încredințase, până la 1787 când, din pricina războiului ruso-austriaco-turc, relațiunile diplomatice fură rupte.

Om practic, *Raicewich* s'a ocupat, în tot timpul consulatului său, cu negoțul de vite, de ceară, lână, exercitând și meseria de medic, lucru ce i a permis să pătrundă adânc în diferitele straturi ale populațiunii românești, să observe obiceiurile noastre, să cunoască, din experiență, starea țării, a politicei, comerțului, agriculturii, adunând prețioase și veridice informațiuni cu care și-a alcătuit, la înapoeră în țara sa, una dintre cele mai bune cărți asupra noastră. *Engel* numește opera lui *Raicewich* «cea mai temeinică scriere asupra statisticii țărilor române» și este greu să se studieze, astăzi, epoca aceea fără să se consulte cartea învățatului ragusan.

Edițiunea originală, fără numele autorului, a văzut lumina tiparului sub titlul următor: „*Osservazioni storiche, naturali, e politiche interno la Valachia, e Moldavia*“. Nil admirari — Presso Gaetano Raimondi, Napoli, 1788. Urmează două traduceri germane, a lui *Hoffstetter*, Wien, 1789, și a lui *Piehl*, Strassburg, 1790; o traducere italiană la Milano, 1822, după care *Lejeune* face o traducere franceză, însoțită de note prețioase, la Paris, 1822. În toate aceste edițiuni nu se menționează numele lui *Raicewich*.

Edițiunea originală, din 1788 este însoțită de o hartă: «*La Moldavia e Valachia*» Siena, presso *Pazzini Carli*, pe care n'o menționează nici un bibliograf și nici un istoric român, după câte știm. Această hartă are importanța sa întrucât, în lungul timp cât *Raicewich* a stat în țară, el a cutreerat-o în lung și'n lat și, ca om cult,

h veräussert,

OSSERVAZIONI

STORICHE

NATURALI, E POLITICHE

INTORNO

LA

VALACHIA, E MOLDAVIA

176
1875

* NIL ADMIRARI *

N A P O L I 1788.

PRESSO GAETANO RAIMONDI

Con Licenza de' Superiori.

s'a folosit de hărțile existente, corectând-o pe a sa. În Moldova găsim însemnat: „*Tschara de Sus*“ și „*Tchara de Azios*“, iar numeroasele localități sunt corect așezate.

Raicewich nu s'a folosit la alcătuirea cărții sale decât de propriile sale note și observațiuni; el a ignorat cu bună știință și *Beschreibung der Moldau* a lui *Cantemir*, care apăruse în 1771, sau voluminoasa *Geschichte des transalpinischen Daciens* a lui *Sulzer*, nenorocosul său rival, care apăruse în 1781—82. După *Hasden*, *Raicewich* își lua informațiunile dela chiar dregătorile respective ale țării, așa, de pildă, cifrele arătătoare de bugetul Moldovei sunt luate după condicile ținute de logofătul mitropoliei, *Gligorașcu*.

Lucrarea învățatului ragusan începe cu o introducere istorică, scoasă dintr'un breviar cronologic pe care îl avea în mss. și de care s'a folosit *Engel*.

Ocupându-se de limba românească, o consideră de origine latină, însă coruptă. Caută prin cronici începutul neamului românesc și deduce că principii și boerii români se trag din cuceritorii slavi, în timp ce țărani se trag din amestecul legionarilor romani cu Dacia. — Trecând la partea economică, *Raicewich* analizează foarte bine producția țării dând cifre care, controlate, par exacte. Comerțul nostru, ca un lucru ce-l interesa de aproape, e prezentat în amănunțime, tot așa ca și partea unde vorbește despre impozite. Fixează judicios la un milion populația ambelor principate iar partea culturală o expune documentat, cu erudiție chiar. Pomeneste de școlile întemeiate în vremea sa, de influența franceză, mereu în creștere și nu are nici pentru oameni, nici pentru lucruri, de cât aprecier drepte și cuvinte bune, ceace îl deosebeste fundamental de nemulțumitul și bârfitorul *Sulzer*.

Raicewich trăind în contact aproape permanent, nu numai cu clasa conducătoare, ci și cu populația dela țară, cu care făcea comerț destul de rentabil, a prins multe din obiceiurile și superstițiile românești. El vorbește în cartea sa despre «strigoi» și «vâr colaci», amintește de jocurile și sărbătorile populare și descrie cu mult simț poetic admirabilele noastre peisagii, cu melodioasele cântece de privighetori.

Limba românească se pare că nu i-a rămas cu totul streină căci reproduce exact, fără obișnuita scălcieră, câteva expresiuni pur românești, trăgând concluziunea că e o limbă de origină latină.

Raicewich simpatizând și țara și oamenii, are cu vint profetice în ce privește viitorul nostru: «Nefericiți locuitori ai un oraș atât de frumoase ținuturi, meritați pe drept mila ori căruți om simțitor și bun, dar mai ales a celuiia care a trăit în mijlocul vostru. Atât cât sunt eu în stare să judec, găsesc că toate păcatele acestei nații decurg dintr'o stăpânire mai mult de cât tiranică și dintr'o rea educațiune. Sunt convins că dacă soarta va face să aibă un suveran drept, luminat și blând, în scurtă vreme, acest popor se va schimba și va putea fi socotit printre cele dintâi din lume». Admirabilă profetică, pe care bunul Dumnezeu a vroit s'o împlinească!

A. Pomeru Gilley

C A R T I Ș I R E V I S T E

SCRIERI POLITICE
 de M. Eminescu. Ediție comentată de D.
 Murărașu Doctor în litere

Editura „Scrisul Românesc“ de la Craiova, a luat buna și întru totul folositoarea inițiativă de a ne da o colecție a clasicii români comentată, sub conducerea d-lui profesor universitar N. Cartoian.

După Kogălniceanu, Bălcescu, Alexandri și Slavici, a apărut, nu de mult, și Eminescu în scrieri politice, îngrijit de d. D. Murărașu, un distins profesor, fost membru al școlii române de la Fontenay-aux-Roses.

Neîndoelnic că personalitatea lui Eminescu, este o efigie încă neconturată definitiv. El a fost o apariție prea mare pentru vremurile de început ale culturalității contemporane românești, iar activitatea lui a fost multiplă. Oricum, latura ziaristică a acestei activități este cea a cărei lămurire e mai întârziată, — așa că orice contribuție în această privință, este întru totul bine venită.

Se ventila acum câțiva ani, când era, spre deosebire de mușenia de acum, un avânt cultural din cele mai nobile, repede curmat de anumite mizerii lăturale, — se ventila zic, înființarea unui Institut eminescian, pentru complexa descifrare a acestei proteice personalități românești. Năzuința a sucombat. Ceea ce reținem însă e nevoia simțită de spiritualitatea românească de a fixa conturul acestui masiv, încă neexplorat în întregime.

Așa că, oricâte lucrări ar veni asupra lui Eminescu, sunt și trebuiesc bine primite. Lucrarea d-lui Murărașu, dovedește o mare dragoste pentru Eminescu și o iscusință în a-l prezenta în ceea ce are el reprezentativ ca gazetară.

E de la sine înțeles că producția gazetărească eminesciană este imensă și e prinsă ca un minereu de aur într-o gangă impură, — așa că lucrarea de elucidare presupune încă multă vreme spre a putea ajunge la rezultate definitive. Din acest conglomerat, d. Murărașu smulge prin răbdătoare migală, o câtime respectabilă de aur eminescian.

Fiecare articol e precedat de o scurtă notă de individualizare și de situare a articolului reprodus, iar volumul începe cu un studiu introductiv, întru lămurirea epocii corespunzătoare și a ambianței în care „gazetăria“ lui Eminescu a fecundat cele mai mari idei și cele mai nobile sentimente întru propășirea acestui neam, atât de iubit de el.

Capitolul din studiu, cu privire la muncă, mi se pare de-o mare stringență, iar adevărurile eminesciene aruncate de geniul acestui mare român, în această materie, se înfățișează de-o actualitate integrală. „*Munca este legea lumii moderne, care nu are loc pentru leneși*“ — așa scrie Eminescu acum jumătate de veac și mai bine. Și încă: „*Fieciune, mic și mare datorește un echivalent de muncă societății în care trăiește*“ iar „*progresul intelectual nu se poate fără muncă individuală, fără studiu*“.

Gazetar, în cel mai înalt înțeles al cuvântului, Eminescu ne-a lăsat, și în acest domeniu, directive, pe care, dacă urmașii l-ar fi avut mereu prezente în fața activității lor, de sigur că alta ar fi fost situația gazetarilor noastre naționale.

Volumul prezentat de d. Murărașu e o bună piatră la temelie monumentului, pe care intelectualitatea românească o datorește acestui înaintaș genial.

CARNET DE DRUM
 de Horia Oprescu

Cartea unui debutant o iei în mână cu un dublu sentiment: unul de teamă că vei avea o deziluzie, altul de curiozitate, de a afla inedita scriere a unui talent tânăr și nou. Tiparul, ca și o sondă, poate lăsa să fășnească în afară, sulul de aur al talentului.

Inchizând volumul d-lui Horia Oprescu, după ce i-ai parcurs cea din urmă pagină, te cuprinde o deplină satisfacție simțind cum a svâcnit o nouă putere, plină de savuros talent, în materiala lume spirituală a obștinei noastre.

A scrie azi «carnete de drum» — e, la drept vorbind, o întreprindere cam riscată. Ce mai poți aduce nou în această materie? Ce tratare deosebită vei practica pentru a scăpa de inevitabilele audități sau de «subiectivismul» adeseori stricator? Pe ce linie vei merge ca să reții pe cetitorul chemat azi de atâtea alte momeli deosebite?

Și totuși, d. Horia Oprescu aduce ceva nou în «carnetul de drum» românesc. Mai întâi un stil viol, tineresc și proaspăt, ceea ce face ca lectura volumului să fie captivantă. În al doilea rând, prezentarea acestui carnet de drum e făcută fragmentar și divers, aducând astfel o mare varietate de impresii și de aspecte.

Dar ceea ce face deosebit de interesant volumul este caracterul său episodic. D. Horia Oprescu știe să prindă peste tot locul, ineditul. La Heidelberg, d-sa ne duce în închisoarea de pe vremuri a studenților, veche și cu pereții scripelați de inscripții; la Viena, ne poartă spre periferie, unde fetele de magazin, o clipă libere, dansează valsul în plină stradă; în fudersee aflăm ciudate și interesante aspecte din izolata insulă Mer Ken, unde sunt oameni cari nu cunosc nimic din civilizația de azi și unde nu se pomenește de nici un adulter; — în Bavaria ne descrie, în linia aproape desăvârșită, castelul minunat al lui Ludovic al II-lea; — în Veneția ne duce departe, spre mahalalele ei pitorești și indigene; ne descrie în Belgia, iubirea mare de natură a autohtonilor; — aflăm în Danemarca cu nespuse plăcută surprindere, câteva tipuri de buni filoromâni; iar la mânăștirea Strahor, pătrundem împreună cu d-sa, la dragul nostru prieten, abatele Zavoral, care ne spune, înduioșat, cum a învățat limba noastră și cum ne iubește. Și așa, peste tot, d. Horia Oprescu, ne aduce în față, priveliști și episoade de-un farmec cu totul nou, stucurându-ne în suflet neostoiit dor de deucă, goana eternă spre ținta niciodată ajunsă...

E un debut fericit, cu atât mai mult cu cât ne vine de la un tânăr, care prin cartea ce ne prezintă, dovedește că e cu totul departe de contagiunea morală a unui modernism rău înțeles și infecund.

CREȘTINISMUL ȘI STUDIUL NATURII
 de F. Bettex

în românește de preoții I. Negoită și N. Donos

O carte de temelie pentru un om îndrăgostit de adevăr. — Autorul ei, un cu-

„DUMINICA UNIVERSULUI“

apare sub îngrădirea d-lor:

Al. Lascarov-Moldovanu,
 Gh. D. Mugur, Al. P. Necșești și
 V. Voiculescu.

noscător profund în domeniile științei și prin excelență al științelor naturale, este unul dintre cei mai fecunzi scriitori germani pe tărâmul apologetice creștine. Dacă n'ar fi să pomem decât faptul că, în ce privește scrisul, nici un alt scriitor afară de Jules Verne nu-l echivalează ca putere de fantezie și încă ar fi de ajuns ca cetitorul să se apropie cu plăcere de acest mare spirit armonizator al „referatului biblic“ și al veritabilei științe asupra creației.

Cu privire la legea progresului, Bettex aduce date din toate ogoarele spirituale ale omenirii, dovedind că numai un spor de fericire umană ar însemna un *progres real*. Ori, toate progresele pe cari le-a atins lumea n'au făcut omenirea mai fericită decât înainte. Ba din potrivă. Căci după cum un spor de lumină, de căldură și de viață nu-i posibil pe pământ fără o apropiere de soare, așiderea nu există alt progres decât apropierea de Dumnezeu. Nu este în tot universul altă formulă a progresului decât: *mai aproape de D-zeu*.

Cartea răstoarnă cu dovezi ce nu se pot tăgădui toată construcția darviniană și materialistă punând în lumină științifică teoria biblică.

Este foarte interesantă și punerea la punct a credincioșilor ce au avertizat față de științele naturale, concizând că «acela care a pus în armonie pe Dumnezeu și natura în inima sa, acela mulțumește zilnic Tatălui ceresc pentru aceasta».

BOABE DE GRĂU
 Revistă de cultură Anul II Nr. 3

A devenit banal și inutil a lăuda această excelentă revistă, — și totuși, în fața fiecărui număr apărut, nu ne putem opri să nu ne arătăm deplină satisfacție că în publicistica românească, s'a putut ajunge la o revistă cu o formă și un cuprins ca acelea ale „Boabelor de grâu“. Cu adevărat, asemănarea dintre ea și boabele de grâu este desăvârșită. Galben ca aurul, armonios ca formă, suculent ca esență, bobul de grâu este în cazul de față, un simbol integral. Occidental tipărită, cuprinzând un material de-o mare importanță culturală, scrisă cu o grijă care denotă o adevărată și nobilă cunoaștere a problemelor culturale, „Boabe de grâu“ înseamnă, net, piatra de început a unei etape în publicistica românească.

Ne pare rău că din pricina lipsei de spațiu, nu putem vorbi de sumarul acestui număr, dar sfătuim pe acela, pe care îi interesează mișcarea culturală românească și străină, să nu pregete și să și-o procure. Vor avea în mână, o revistă bună.

G A N D I R E A
 Revistă de literatură și artă condusă de
 Nichifor Crainic

Cel mai frumos document al spiritualității noastre, creațiune de prestigiu *Gândirea* este publicația care ne onorează și ne impune. Operă de sacrificiu ea trebuie căutată și susținută. Răspândirea ei e un imperativ al conștiinței de intelectual.

Numărul 5 pe Mai a apărut cu colaborarea d-lor Nichifor Crainic, V. Voiculescu, Vasile Băncilă, Zaharia Stancu, G. Breazu, Adrian Hurmuz s. a.

Reproduceri după lucrările de artă de la Salonul Oficial. Un număr 40 lei. Abonamentul 350 lei anual.

Administrația și redacția: Strada Polonă 38 București.

T E A T R U

NUNTA LUI FIGARO

Teatrul Național frânge sub autoritatea adevăratei lui misiuni, greșele trecutului. Nu discutăm motivele și nici promotorii acestei activități de regenerare. Răspătura lor va fi în frumusețea operei desăvârșite. Ce ne interesează, e numai truda pe calea acestei desăvârșiri.

Nunta lui Figaro cu o interpretare aproape bună și într-o regie cinstită va ocupa din când în când scena Teatrului Național.

Sunt exact 147 de ani de când piesa lui Beaumarchais, a intrat în pas revoluționar pe scenă, în urletele de revoltă ale celor mari și în aplauzele delirante ale oropsiților. Nunta lui Figaro, e o satiră, împănată cu spirite de fină calitate, e un amestec de genuri, un izvor de situațiuni. Rupând cu tradiția, se menține numai pe calea unității de acțiune, și declarând război monotoniei dialogurilor, de până atunci, aduce-n scenă veselia și mișcarea.

Element important, din patrimoniul dramaturgiei universale, Nunta lui Figaro — înaintea Bărbierului din Sevilla, e opera de căpetenie a lui Beaumarchais.

Pe scena Naționalului, Maestrul Nottara care a regisat-o, s'a străduit să o mențină în atmosfera epocii atât prin realizarea cadrului cât și prin nuanțele interpretării.

E adevărat că acest fel de a pune azi în scenă o piesă de acum 150 de ani, enervează unele gusturi prea identificate cu realizările noi. Nu există însă perimare în artă, atunci când arta este pură. Firește că piesa lui Beaumarchais s'ar putea juca în frac, în saloane constructiviste și sub denumirea de Nunta lui Ion. Și ar aduce public!... E o piesă de epocă însă, și valoarea ei, în afară de cea dramatică și satirică, are și o puternică nuanță istorică. Locul ei nu poate fi tăgăduit în repertoriul unui teatru Național, și trebuie aplaudată cu toată sinceritatea inițiativa celor ce vor să facă din prima noastră scenă, o scenă de artă, o tribună de cultură.

Din interpretare s'a desprins puternicul talent al D-nei Filloti care în rolul Contesei a păstrat grația convențională a epocii și nuanțele de comedie fină. Dl. A. Manolescu în conte și Mărculescu în Bazile, au fost la locurile lor, ca și D-na Puia Ionescu, o delicioasă și pitorească Fanchete.

«OLIMPIA» și «UN, DOI, TREI»

Două piese de Molnar, ne-au descoperit pe scena teatrului Regina Maria, puterea de variație autorului maghiar. «Olimpia» este un excelent libret de operetă, cu o intrigă ușoară și banală. Toată satira la adresa ar stocrației atribuită lui Molnar, în această piesă, e de o ieftinătate rară, nu rămâne în picioare decât pitorescul personajilor, boarea romantică din acțiune și buna construcție a piesei. E o comedie fără fond, plină de veselie și de lumină. Interpretată frumos de D-nele Bulandra, Nelly Sterian și Silvia Dumitrescu a căpătat toată grația și eleganța cuvenite unui text de operetă. D-nii Bulandra și Talianu au fost, primul, elegant și iubitor și celălalt ridicol, așa cum cere piesa.

Verificându-se traducerea, s'ar putea scoate o multime de greșeli, unele prin zând chiar vulgaritatea. E curios cum în timpul repetițiilor, urechea regisorului nu se impresionează, cum concentrarea în regie neglijează defectele literare ale textului.

Cu această singură rezervă, piesa lui Molnar, e sortită unui succes de public. E ușoară și accesibilă prin urmare celor mai leneșe minți. E un spectacol de odihnă.

Cealaltă piesă «Un doi trei» a aceluiași autor, părește cadrul operetei austriace, pentru a intra în tempo-ul onestei comedii americane. Un act de viteză, în care se demonstrează mecanizarea unui spirit trăit numai în calcule și cifre. O bunătate sănătoasă, se degajă din această comedie, un sentimentalism ales care e cu atât mai accentuat, cu cât se desfășoară în contrast cu cel mai feroce progres material.

Două zeci și șase de persoane secundare apar pe scenă, dar nu joacă decât una. Dela început până la sfârșit se sbuciumă, țipă, se odihnește, râde, bea, scrie, telefonează, iubește, desfășoară o vervă drăcească și culege simpatiile unanime ale publicului încântat. Aceasta se pretinde că e marca de onestitate a comediei americane.

D-l Maximilian a reușit din plin să învingă toate dificultățile acestui rol covârșitor. Numai Bulfinsky l'ar fi putut întrece. În colo nimeni în țara românească.

Și astfel din tempoul cald al unui text de operetă, Molnar ne-a trecut în onestitatea sbuciumată a comediei ultra-moderne.

BALTHAZAR

Teatrul Ventura, a reprezentat piesa lui Leopold Marchand, sub influența succesului pe care piesa l'a avut la Paris. Ce bine ar fi ca această influență să năpădească și'n marele public.

E vorba de o comedioară al cărui interes îl mărește faptul de a angrena în acțiune mai mulți tipi. Nu este imperiul unui singur personaj secundat de episodici. Fiecare aduce o notă specială; și sunt mulți. Un bogătaş exaltat din cauza multiplelor lui ocupații, un burghez tâmpit, un doctor nebun, un marinar năuc, un copil într-o ureche, un autor dramatic (nu mai e nevoe de calificativ), o nevastă Quasi-credincioasă și o fată.

Toate rolurile sunt principale, și dacă piesei s'a dat numele unuia din eroi, e pentru simplul fapt că el determină acțiunea.

Baltazar, regele aramei, ajunge printr-o întâmplare oarecare în casa unui marinar breton, unde rămâne câteva vreme pentru ca prin absența lui din Paris să determine anumite operațiuni de bursă. Cumpără o insulă din apropierea coastei și apoi începe să susțină față de noile cunoștinți, păreriile lui proprii despre viață. Pe unul îl hotărește să-și vândă casele din Paris, pe altul să-și dea demisia din marină, pe autorul dramatic să-și distrugă opera, pe nevastă să-și înșele bărbatul, pe băiat să se facă cow-boy, și pe fată să se facă actriță. Toți îl ascultă.

În același timp se afla în localitate un mare neurolog, care aduce la cunoștința tutulor că Balthazar e nebun. Bieții oameni, disperați de situația în care-i adusesse Balthazar hotărâsc la sfaturile doctorului, să-l interneze.

Balthazar își dă seama însă de cele ce se petrec în jurul lui, și printr-o abilitate în torsătură reușește să-și convingă noii cunoscuți, că adevăratul nebun nu e el, ci marele neurolog.

Datorită unei excelente interpretări și într'un cadru lung, în afară de fondal care reprezenta pur și simplu o insulă zugrăvită pe pânză ci nu o insulă ieșind din mare (Antoine și-ar fi adus aminte de timpurile premergătoare Teatrului Liber) spectacolul a fost destul de autrenant. Un spectacol de sfârșit de stagiune.

PICTORUL ȘTEFAN DIMITRESCU

Singura grupare care după război s'a manifestat în plastică unitar și și-a crescut dela an la an prestigiul a fost *Grupul celor patru*. Când se va scrie istoria artei contemporane nu se va putea treci ușor peste meritele acestui grup care prin tinuta lui pură a izbutit să alunge vechea artă efitină și să pună în același timp zăgaz exhibițiilor cu pretenție de nouitate. De nici unul dintre membrii *Grupului celor patru* nu se poate vorbi fără să fie amintiți și ceilalți. Și nu fiindcă arta acestora ar avea puncte de plecare sau ținte comune. Dinpotrivă. Artă fiecăruia este cu totul personală. Fiecare din pictorii aceștia a avut viziunea lui originală. Fiecare și-a pus și s'a străduit pentru rezolvarea altor probleme. Aceasta a făcut ca membrii *Grupului celor patru* să urce paralel.

Fiecare s'a urmărit și s'a realizat numai pe sine. O. Han a cucerit expresivitate

pentru blocurile sale masive și viguroase, N. N. Tonitză și-a spiritualizat și serafizat cromatica, Francisc Sirato s'a cules din adâncuri și și-a exteriorizat cu colorile vibrante ale curcubeului viziunile interioare, iar Ștefan Dimitrescu s'a luptat să păstreze în pânzele sale echilibrul dintre supremația tehnicii desenului și fluiditatea pasteii.

Ștefan Dimitrescu s'a afirmat mai ales ca un definitiv stăpânitor al șerpuiirii lineare.

Căutarea acestui pictor nu a fost dusă, nici pentru cucerirea desenului, nici pentru armonia gamelor cromatice ci pentru o cât mai apropiată asemănare a vopselii risipită pe paletă cu colorile subiectului. Această strădanie a lui Ștefan Dimitrescu l-a dus la profunda cunoaștere a materiei care alăturată darurilor sale a făcut din acest pictor un interpret valoros al naturii și al chipului omenesc. În peisajele sale de largă și vibranta respirație ca și în

portretele cu intensă expresivitate, Ștefan Dimitrescu e dominat de probleme de construcție și de redarea realității colorii.

Ștefan Dimitrescu e stăpânul unor alese calități de portretistică. Își schimbă liniile dela un portret la altul. Fețele ca și peisajele pun, fiecare, alte probleme de tehnică. Ștefan Dimitrescu inspiră fiecărui portret nota sa specifică și fiecărui peisaj atmosferă și culoarea reală. Portretul lui Mihail Sadoveanu e cald și masiv, al lui Ionel Teodoreanu gingaș și pufos până la ireal. Priveliștile dobrogene și, în anii din urmă, peisajele pitorești ale Iașului au adăugat meritelor portretistice ale lui Ștefan Dimitrescu egale merite de peisagist. Dar acest pictor de înaltă valoare nu și-a spus încă ultimul cuvânt. Dela arta sa meru adâncită și limpezită se pot nădăjdui realizări cari nu vor surprinde numai fiindcă sunt prevăzute și așteptate.